

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ได้ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 500 คน จำแนกตามเพศ เป็นนักเรียนชาย 250 คน นักเรียนหญิง 250 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 3 ทักษะคิดเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 4 การปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมาครบทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามตามที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส เอ็กซ์ (SPSS*) ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดา โดยการทดสอบ "ที" (t-test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 - 1.1 อาชีพและระดับการศึกษาของบิดา มารดา

จากผลการวิจัยพบว่า บิดาของนักเรียนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง อาชีพรองลงมา คือ ค้าขาย มารดาของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย อาชีพรองลงมา คือรับจ้าง ระดับการศึกษาของบิดา มารดาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระดับการศึกษา รองลงมาของบิดาคือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ส่วนมารดาคือ ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.2 การได้รับความรู้เกี่ยวกับพิษภัยที่เกิดจากน้ำเสีย อากาศเสีย อันตราย จากเสียงที่ดังเกินควร โทษของขยะ และการเข้าร่วมชมรมหรือกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการ ส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นักเรียนส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับพิษภัยที่เกิดจากน้ำเสีย อากาศ เสีย อันตรายจากเสียงที่ดังเกินควร และโทษของขยะ มีนักเรียนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ไม่เคย ได้รับความรู้ทั้ง 4 ด้านนี้ และนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้ทั้ง 4 ด้านนี้จากครู อาจารย์ รองลงมาคือ จากสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคย เข้าร่วมชมรมหรือกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ความรู้ และการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับ ภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม

2.1 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ของคะแนนเท่ากับ 18.21 (จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน) โดยมีนักเรียนร้อยละ 38.60 มีความรู้ อยู่ในระดับดีมาก และนักเรียนร้อยละ 24.20 มีความรู้อยู่ในระดับดี

2.2 เมื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวม ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษ ในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ข้อดังนี้

2.2.1 บริเวณที่มีอากาศเป็นพิษมากที่สุดคือที่ใด

2.2.2 ใครมีหน้าที่รับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศ

2.2.3 การกระทำเช่นไร ทำให้ผู้ใช้แหล่งน้ำได้รับผลกระทบกระเทือน

ร้ายแรงที่สุด

2.2.4 เสียงในข้อต่อไปนี้จะเมื่ออยู่ใกล้เป็นเวลานาน ๆ จะเกิดอันตรายต่อเยื่อแก้วหูได้มากที่สุด

2.3 เมื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

2.3.1 เสียงที่มีความดังไม่มากแต่เป็นเสียงที่เราไม่ต้องการจะทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียนอย่างไร

2.3.2 สถานที่ที่มีมลพิษทางอากาศน้อยที่สุดคือข้อใด

2.4 เมื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

2.4.1 การกระทำในข้อใดที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อม

2.4.2 สถานที่ที่มีมลพิษทางอากาศน้อยที่สุดคือข้อใด

2.4.3 การทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำลำคลอง เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเพราะเหตุใด

3. ทักษะคิด และการเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม

3.1 นักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี มีระดับของทัศนคติเท่ากับ 4.16 โดยมีนักเรียนร้อยละ 79.80 มีทัศนคติอยู่ในระดับดี และนักเรียน

ร้อยละ 17.20 มีทัศนคติอยู่ในระดับดีมาก

3.2 เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 10 ข้อดังนี้

ทัศนคติทางบวก

- 1) การจับกุมผู้ที่ทิ้งขยะในที่สาธารณะมาลงโทษเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ
- 2) แม่น้ำลำคลองในกรุงเทพมหานครเน่าเสียหลายแห่งสมควรได้รับการแก้ไข
- 3) การดูแลรักษาแหล่งน้ำให้สะอาดเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน
- 4) ความเสียหายรถยนต์ จักรยานยนต์ เป็นสาเหตุทำให้เกิด

ภาวะมลพิษทางอากาศในกรุงเทพฯ

- 5) การดูแลรักษาความสะอาดของบ้านเมืองควรเริ่มที่ตัวเราก่อน
 - 6) พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการฝึกนิสัยรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก
- ทัศนคติทางลบ
- 7) ผู้ที่อยู่ในตัวเมืองไม่จำเป็นต้องรักษาแหล่งน้ำเพราะใช้น้ำประปา
 - 8) การตรวจสอบสภาพรถยนต์ จักรยานยนต์บ่อย ๆ ทำให้สิ้นเปลืองเงินโดยไม่จำเป็น
 - 9) การขับรถจักรยานยนต์ที่มีเสียงดังมาก ๆ ทำให้เด่นขึ้น
 - 10) การเปิดวิทยุเสียงดัง ๆ ในบ้านเราไม่ถือว่าเป็นการรบกวนผู้อื่น

3.3 เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

ทัศนคติทางบวก

1) การดูแลรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด เป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน
ทัศนคติทางลบ

2) การตรวจจับและวัดเสียงดังของรถจักรยานยนต์บ่อย ๆ ทำให้
เกิดการจราจรติดขัดและเสียเวลา

3) กรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดที่มีมลพิษในสิ่งแวดล้อมมากที่สุดใน
ประเทศไทย

3.4 เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวม
ระหว่างนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษา
ตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบ
เป็นรายข้อพบว่า นักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับ
การศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษ ในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

ทัศนคติทางบวก

1) เมื่ออยู่ในบริเวณที่ไม่มีถึงขยะฉนั้นจะ เก็บขยะไว้ก่อนแล้วนำไป
ทิ้งเมื่อพบถึงขยะ

2) ฉนั้นเก็บขยะที่เคลื่อนกลาดไปทิ้งลงถึงขยะ

3) ฉนั้นฝังวิทยุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

4. การปฏิบัติ และการเปรียบเทียบการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม

4.1 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี มี
ระดับของการปฏิบัติเท่ากับ 2.92 โดยมีนักเรียนร้อยละ 78.00 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี
รองลงมานักเรียนร้อยละ 16.00 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้

4.2 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวม
ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

การปฏิบัติทางบวก

1) ฉันทใช้มือหรือผ้าเช็ดหน้า ปิดจมูกและปากเมื่ออยู่ในบริเวณที่อากาศไม่บริสุทธิ์ หรือมีฝุ่นละออง

2) ฉันทหลีกเลี่ยงที่จะอยู่ใกล้ผู้ที่กำลังสูบบุหรี่

3) ฉันทลดเสียงวิทยุ โทรทัศน์ให้เบาลงเมื่อรู้สึกว่าเสียงดังเกินควร

การปฏิบัติทางลบ

4) ฉันททิ้งขยะ ถู ขวด และแก้วพลาสติกลงในแม่น้ำลำคลอง

5) ฉันททิ้งเศษกระดาษหรือตัวรถเมล์ลงบนรถเมล์ บนถนนและทางเท้า

6) ฉันททิ้งสิ่งของและขยะตามที่สาธารณะเมื่อบริเวณนั้นไม่มีถังขยะ

4.3 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงข้อเดียวคือ "ฉันทหลีกเลี่ยงที่จะไปในที่อากาศไม่บริสุทธิ์" (ทัศนคติทางบวก)

4.4 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

การปฏิบัติทางบวก

1) ฉันทหลีกเลี่ยงที่จะไปในที่อากาศไม่บริสุทธิ์

2) ฉันทปฏิเสธเมื่อมีผู้ชวนไปยังสถานที่ที่มีเสียงดังมาก ๆ

การปฏิบัติทางลบ

- 3) ฉันทเก็บหรือเด็ดดอกไม้ตามที่สาธารณะ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยอภิปรายผลเฉพาะประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม

1.1 ความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้อยู่ในระดับดีนั้น อาจเนื่องมาจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนทางด้าน สิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ตั้งแต่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยได้บรรจุ เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ ไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และครอบคลุมในเรื่อง ภัยอันตรายที่เกิดจากภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ทั้งทางด้านมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ อันตรายจากเสียงที่ดังเกินควร และโทษของขยะ ซึ่ง แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนได้ผ่านการเรียนเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมมา แล้วตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบกับในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้ตื่นตัวและมีการรณรงค์ในเรื่องการส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการป้องกันและแก้ไข ภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมกันอย่างกว้างขวาง โดยผ่านทางสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งเอกสาร วารสารต่าง ๆ มากมาย และจากข้อมูลที่ได้พบว่า นักเรียน ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากครู อาจารย์มากที่สุด รองลงมาคือ จาก สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2525) ที่พบว่า กิจกรรมที่เด็กวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี ชอบทำมากที่สุดคือ การดูโทรทัศน์ นอกจากนี้ วารสาร คานติธรรม (2532) ได้สำรวจการใช้ หนังสือพิมพ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครพบว่า ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่การนำหนังสือพิมพ์มาใช้ประกอบการสอน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับมาก และดั่งที่ โกลินทร์ ริงสยาพันธ์ (2521) ได้กล่าวไว้ว่า การให้ความรู้ด้านสื่อสารมวลชนเป็นปัจจัยส่งเสริมความรู้หรือนำมาใช้ในการสอนเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้นโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดให้มีการสอนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกชั้นเรียน โดยให้มีการอบรมผู้สอนให้เข้าใจก่อน จัดทำการปรับปรุงหลักสูตรบทเรียนสื่อการสอน และให้สามารถปฏิบัติจริงจนติดเป็นอุปนิสัยได้เช่น การรักษาความสะอาด การกำจัดขยะ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น และนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังได้เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นพิเศษทุกด้านคือ น้ำ อากาศ เสียง และดิน มิให้เสื่อมโทรมหรือเป็นพิษ มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ โดยให้ความรู้และฝึกให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมแก่นักเรียน (นโยบายการศึกษาของ กทม. ม.ป.ป.) และอาจสืบเนื่องมาจากนโยบายดังกล่าว เมื่อผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองก็พบว่า โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ มีการจัดสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนไว้อย่างสะอาดเรียบร้อย มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ มีถังขยะ มีป้ายรณรงค์ในการป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวก็ส่งผลให้นักเรียน ได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม และจากการวิจัยของ อรพร ยามโสภา (2531) เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีเอกสารหลักสูตร สำหรับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างเพียงพอ โรงเรียนได้จัดเตรียมครูเข้าสอน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และได้ส่งครูไปอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วจึงทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี

อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 1.2) มีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องแก้ไข ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระดับสติปัญญา และปัญหาส่วนตัวของนักเรียน จากการที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และจากการบอกเล่าของครูผู้สอนทำให้ทราบว่า นักเรียนบางคนมีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้นักเรียนชั้นประถมศึกษา ก็ได้นอนที่ช่วยเหลือครอบครัวได้ ก็อาจจะต้องช่วยเหลือผู้ปกครองในการทำงานบ้านและหารายได้มาจุนเจือครอบครัว และถ้าผู้ปกครองไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนการศึกษาของเด็ก รวมทั้ง

นักเรียนแบ่งเวลาไม่เป็น ก็อาจเป็นผลเสียต่อการเรียนได้ดังที่ แพรวนิมพ์ ประโทณภาพ (อ้างใน สุวีตนา แก้วสุวรรณ, 2532) ได้ทำการศึกษาสภาวะครอบครัวของนักเรียน ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานครพบว่า สาเหตุที่นักเรียนเข้าชั้นเพราะบิดามารดาไม่สนใจ และไม่สนับสนุนการศึกษาเท่าที่ควร ไม่มีผู้คอยแนะนำส่งเสริมการเรียนที่บ้าน และฐานะทางบ้านยากจน โดยสอดคล้องกับที่ อนงค์ หงสา (2528) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มีอาชีพรับจ้างและค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน ผู้ปกครองจึงให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่า การเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีผลทำให้เด็กนักเรียนบางส่วนมีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับที่ต้องแก้ไข

เมื่อพิจารณาความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่านักเรียน จะมีความรู้อยู่ในระดับดี แต่ก็ยังมีความรู้บางเรื่องที่ต้องพัฒนา คือ ข้อ 3 "ข้อใดไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้น้ำในแม่น้ำ ลำคลองตามเมืองใหญ่ ๆ เน่าเสีย" ข้อ 5 "โรคใดไม่ได้เกิดจากน้ำเน่า น้ำสกปรก" และข้อ 19 "ใครมีส่วนทำลายสภาพแวดล้อมได้มากที่สุด" เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียน จึงจำเป็นที่เด็กนักเรียนจะต้องมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ เพื่อที่เด็กนักเรียนจะสามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และรู้จักป้องกันตนเองไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดจากน้ำเน่า น้ำสกปรกได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครู อาจารย์ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จะต้องช่วยกันรณรงค์เผยแพร่ความรู้ในเรื่องเหล่านี้ให้กับเด็กเพิ่มขึ้น

1.2 เมื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้เนื่องมาจาก ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในทางปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดของกิจกรรม แต่จุดประสงค์การเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้อย่างแน่นอนในแผนการสอนเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องทำให้นักเรียนบรรลุ ภายหลังจากที่กิจกรรมการเรียนการสอนสิ้นสุดลง (สุนทร บ้านสกุล, 2530) และในกรณีที่นักเรียนคนใดคนหนึ่งมีความบกพร่องใน

จุดประสงค์ ก็เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องจัดการสอนซ่อมเสริมในจุดประสงค์ที่บกพร่องให้แก่นักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ: กรมวิชาการ, 2526) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชายหรือนักเรียนหญิงก็ตาม ส่วนใหญ่จะบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้แล้วโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนสหศึกษา ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร จึงเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งหมายความว่าทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีโอกาสได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน จึงทำให้นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง มีความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชัย ชาลิตราดา (2531) ที่พบว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

1.3 เมื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวม ระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย แต่ขัดแย้งกับเหตุผลที่ว่าบิดามารดา ที่มีระดับการศึกษาสูงกับบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ น่าจะมีความแตกต่างกันในการถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตรและดั่งที่เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522) ได้ทำการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีกิจกรรมในการส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานแตกต่างกันไปและจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตรหลานแตกต่างกันด้วย สาเหตุที่ผลการวิจัยขัดกับเหตุผลดังกล่าว วิจัยณาได้จากข้อมูลทั่วไปของนักเรียนพบว่า มีนักเรียนเกินกว่าครึ่งหนึ่งที่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับพิษภัยที่เกิดจากน้ำเสีย อากาศเสีย อันตรายจากเสียงที่ดังเกินควร และโทษของขยะ จากบิดามารดา และจากระดับการศึกษาของบิดานักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่บิดามีระดับการศึกษาอ่อนช้างต่ำ กล่าวคือนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด (ร้อยละ 69.60) ส่วนบิดาที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปน้อย คือร้อยละ 30.40 เท่านั้น ในลักษณะเช่นนี้บิดาจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กได้ ซึ่งตรงกับที่ ศิริวัลย์ อุดมพรวิรัตน์ (2524) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ปกครองที่มีการศึกษาอยู่ในชั้นต่ำ จะให้การส่งเสริม

การเรียนน้อยกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง เพราะไม่มีประสบการณ์ทางการศึกษา จึงมองไม่เห็นความจำเป็นของการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุนการศึกษาเท่าที่ควร ประกอบกับอาชีพของบิดาส่วนใหญ่คือ รับจ้างและค้าขาย ต้องออกทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก และจากข้อมูลทั่วไปของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากครู อาจารย์ และสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มากกว่าจากบิดา มารดา ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ระดับการศึกษาของบิดาไม่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

1.4 เมื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลเดียวกับที่ระดับการศึกษาของบิดาไม่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้ของนักเรียน ดังที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 1.3 โดยนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด (ร้อยละ 80) ส่วนมารดาที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 20 และอาชีพของมารดาส่วนใหญ่คือ ค้าขายและรับจ้าง เช่นเดียวกับบิดา จึงทำให้ระดับการศึกษาของมารดาไม่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้ของนักเรียนเช่นเดียวกับที่ระดับการศึกษาของบิดาที่ไม่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้ของนักเรียน

2. ทศคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม

2.1 ทศคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทศคติอยู่ในระดับดีนั้น เพราะการที่บุคคลจะมีทศคติต่อสิ่งต่าง ๆ ได้นั้นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อนเสมอ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2523) และสอดคล้องกับที่ทวิวัฒน์ บุญชิต (2530) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ทศคติมีแหล่งกำเนิดมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากสิ่งเร้าภายนอก มิใช่เป็นผลมาจากการพัฒนาโครงสร้างภายในหรืออภิวินิจฉัยแต่ประการใด และบุคคลอาจมีทศคติในทางบวก เป็นกลางทางลบต่อสิ่งต่าง ๆ ก็ได้ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางด้านประโยชน์และโทษที่ตนได้รับจากสิ่งนั้น ๆ ซึ่งตรงกับที่โอภาส ธรรมวาณิช (อ้างในมานิต เรืองรัตน์, 2526) ได้กล่าวไว้ว่า

การให้ความรู้ทางด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติแก่เด็ก สามารถสร้างทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์ธรรมชาติได้ และในการสอนทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาที่จัดให้กับเด็กวัยนี้ ครูได้มุ่งปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เนื่องจากเด็กในวัยนี้เริ่มมีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ และมีรอยยิ้มหัวใจ หรือรอยประทับใจ สมควรที่ครูจะได้ฉวยโอกาสปลูกฝังหรือเสริมสร้างทัศนคติทางด้านสุขภาพเป็นอันดับหนึ่ง เพราะทัศนคติจะทำให้ได้มาซึ่งความรู้และการปฏิบัติทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สุชาติ โสภประยูร, 2526) รวมทั้งนโยบายทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครู และทางโรงเรียนจัดให้กับเด็กนักเรียน ตลอดจนการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ข่าวสารทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีมากถึง 9 ข้อ และอยู่ในระดับดี 18 ข้อ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิง เชื่อและเห็นด้วยในพิษภัยอันตรายที่เกิดจากภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเห็นสมควร ที่จะต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ของกรุงเทพมหานครให้ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลการสอนของครู และการรณรงค์ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ที่เน้นให้เห็นถึงพิษภัยอันตรายที่เกิดจากภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับดีและดีมากถึง 27 ข้อดังกล่าว

เมื่อพิจารณาทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่านักเรียนจะมีทัศนคติอยู่ในระดับดี แต่ก็ยังมีทัศนคติในบางเรื่องที่ต้องพัฒนาคือข้อ 3 "การมีระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงงานเพียงอย่างเดียวก็สามารถช่วยรักษาคุณภาพแหล่งน้ำได้" ข้อ 6 "คูคลองต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครมีน้ำเน่าเสียมากจนไม่สามารถที่จะแก้ไขได้" และข้อ 16 "การตรวจจับและวัดเสียงดังของรถจักรยานยนต์บ่อย ๆ ทำให้เกิดการจราจรติดขัดและเสียเวลา" เนื่องจากทัศนคติทั้ง 3 ข้อนี้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการปลูกฝังอย่างถูกต้อง เพราะถ้านักเรียนมี

ความเชื่อว่า "การมีระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงงานเพียงอย่างเดียวก็สามารถช่วยรักษาคุณภาพแหล่งน้ำได้" "คลองต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร มีน้ำเน่าเสียจนไม่สามารถที่จะแก้ไขได้" และ "การตรวจจับและวัดเสียงดังของรถจักรยานยนต์บ่อย ๆ ทำให้เกิดการจราจรติดขัดและเสียเวลา ก็จะทำให้นักเรียนไม่เห็นความจำเป็นและไม่ให้ความสำคัญในการร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ดังนั้นครู อาจารย์ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จะต้องช่วยกันปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องเหล่านี้ให้กับเด็กเพิ่มขึ้น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้อง และให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต่อไป

2.2 เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยนักเรียนหญิงมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนชาย และเมื่อพิจารณารายชื่อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 10 ชื่อ และพบว่านักเรียนหญิงมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ดีกว่านักเรียนชายถึง 9 ชื่อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กเพศหญิงมักได้รับมอบหมายจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้ดูแลในเรื่องการรักษาความสะอาดเรียบร้อยของบ้าน บริเวณบ้าน รวมทั้งถูกเข้มงวดกวดขันในการทำกิจกรรมทุกอย่าง และถูกกำหนดให้รับผิดชอบตั้งแต่อายุน้อย ประกอบกับเพศหญิงเป็นเพศที่รักสวยรักงาม และดูแลตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพดีกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจลา เพียรชอบ (2529) ที่พบว่านักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครดูแลสุขภาพตนเอง ดีกว่า นักเรียนชายทั้งในสิ่งที่ควรปฏิบัติและในสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ ส่วนเพศชายชอบเล่นสนุก โลกเอน ชอบการแข่งขันผจญภัย เด็กชายจึงมีโอกาสดำเนินการเรียนรู้และฝึกประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม จากบิดา มารดา ครู อาจารย์ ได้น้อยกว่าเพศหญิง และเนื่องจากทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ในชีวิตของบุคคล (สุชา จันทรเฒ, 2528) ดังนั้นนักเรียนหญิงจึงมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ดีกว่านักเรียนชาย

ส่วนชื่อที่นักเรียนชาย มีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม. ดีกว่านักเรียนหญิงมีชื่อเดียวคือ ชื่อ 21 "การจับกุมผู้ที่ทิ้งขยะให้สาธารณะมาลงโทษ เป็นการแก้ปัญหา

ที่ปลายเหตุ" อาจเป็นเพราะว่า จากการตอบแบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมในหัวข้อที่เกี่ยวกับการทิ้งขยะในที่สาธารณะ คือข้อ 1 16 และ 19 พบว่า นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวดีกว่านักเรียนชาย แสดงให้เห็นว่านักเรียนชายปฏิบัติตนในการทิ้งขยะในที่สาธารณะมากกว่านักเรียนหญิง จึงอาจทำให้นักเรียนชายเกิดความคิดในการป้องกันตนเอง โดยเห็นด้วยกับการจับกุมผู้ที่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ มาลงโทษว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุได้ ดังนั้นนักเรียนชายจึงมีทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมในข้อนี้ดีกว่านักเรียนหญิง

2.3 เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และขัดแย้งกับเหตุผลที่ว่า บิดา มารดา ที่มีระดับการศึกษาสูงกับบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ น่าจะมีความแตกต่างกันในการถ่ายทอดทัศนคติ ดังที่เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522) ได้ทำการศึกษาพบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีกิจกรรมในการส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลานแตกต่างกัน และจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุตรหลานแตกต่างกันด้วย สาเหตุที่ผลการวิจัยขัดกับเหตุผลและงานวิจัยดังกล่าว พิจารณาได้จากข้อมูลทั่วไปของนักเรียนพบว่า มีนักเรียนเกินกว่าครึ่งหนึ่งที่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับพิษภัยที่เกิดจากน้ำเสีย อากาศเสีย อันตรายจากเสียงที่ดังเกินควร และโทษของขยะ จากบิดา มารดา และจากระดับการศึกษาของบิดา นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่บิดามีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด คือ ร้อยละ 69.6 ส่วนบิดาที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปมีน้อย จึงทำให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเกิดความรู้และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมได้น้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ คิริวัลย์ อุดมพรวิรัตน์ (2525) ที่พบว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำ จะให้การส่งเสริมการเรียนน้อยกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง เพราะไม่มีประสบการณ์ทางการศึกษา จึงมองไม่เห็นความจำเป็นของการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุนการศึกษาเท่าที่ควร ประกอบกับอาชีพส่วนใหญ่ของบิดา คือรับจ้างและค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน จึงให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าการเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน (อนงค์ หงสา, 2528) และต้องออกไปทำงานนอก จึงทำให้ไม่มีเวลา

ในการปลูกฝังทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้กับเด็ก ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ระดับการศึกษาของบิดา ไม่เกี่ยวข้องกับระดับทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ เจลิม อ้าเอี่ยม (2528) ที่พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

2.4 เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวมระหว่างนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลเดียวกับที่ระดับการศึกษาของบิดาไม่เกี่ยวข้องกับระดับทัศนคติ ทั้งนี้เพราะมารดาของนักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52) มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมารดาของนักเรียนมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาถึงร้อยละ 69 รวมทั้งอาชีพส่วนใหญ่ของมารดาของนักเรียนคือ อาชีพค้าขาย รองลงมาคือรับจ้าง ดังนั้นจึงทำให้ระดับการศึกษาของมารดา ไม่เกี่ยวข้องกับระดับของทัศนคติของนักเรียน เช่นเดียวกับที่ระดับการศึกษาของบิดาไม่เกี่ยวข้องกับระดับทัศนคติของนักเรียน

3. การปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม

3.1 การปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีนั้น จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม เนื่องจากความรู้และทัศนคติอยู่ในระดับดี การปฏิบัติจึงอยู่ในระดับดีด้วย เพราะความรู้และทัศนคติเป็นองค์ประกอบที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520) นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ครูและทางโรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้จัดให้กับเด็กทำให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างที่ดีทางด้านการปฏิบัติ รวมทั้งได้มีโอกาสในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองร่วมด้วย จึงทำให้นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษใน

สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีมาก คือไม่เคยทำเลยในข้อ "ฉันเก็บหรือเด็ดดอกไม้ต้นไม้ตามที่สาธารณะ" และ "ฉันเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์เสียงดัง เพื่อให้ผู้อื่นฟังกันอย่างทั่วถึง" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนได้รับการเรียนรู้และปลูกฝังถึงประโยชน์และคุณค่าของดอกไม้ต้นไม้ จากครู อาจารย์ และสื่อสารมวลชน จึงทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และตระหนักในประโยชน์และคุณค่าของดอกไม้ต้นไม้ จึงไม่ทำลายให้เกิดความเสียหาย ส่วนในข้อ "การเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์เสียงดัง เพื่อให้ผู้อื่นฟังกันอย่างทั่วถึง" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังคงเป็นเด็กในสายตาของผู้ปกครอง จึงอาจถูกหวงห้ามจากผู้ปกครองในการแตะต้องวิทยุหรือโทรทัศน์ที่มีราคาค่อนข้างแพง และจากการวิจัยของ ชีระวัลย์ สวรรยาธิบัติ (2525) พบว่า ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ (สำนักนโยบายและแผน, 2527) สภาพความเป็นอยู่คับแคบ ไม่จำเป็นต้องเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์เสียงดัง ก็สามารถได้ยินกันอย่างทั่วถึงแล้ว ดังนั้นจึงทำให้มีการปฏิบัติในข้อนี้น้อย

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่านักเรียนจะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี แต่ก็ยังมีข้อที่ควรปฏิบัติซึ่งต้องพัฒนา คือ ข้อ 2 "ฉันห้ามคนที่รู้จักไม่ให้ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง" ข้อ 3 "ฉันนำความรู้เรื่องการอนุรักษ์น้ำที่ได้รับจากโรงเรียนไปแนะนำให้ผู้อื่นฟัง" ข้อ 20 "ฉันเก็บขยะที่เกลื่อนกลาดไปทิ้งลงถังขยะ" ข้อ 22 "ฉันหยุดหยิกเมื่อเห็นผู้อื่นทิ้งขยะเกลื่อนกลาด" และข้อ 23 "ฉันฟังวิทยุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม" เนื่องจากข้อ 20 และ 22 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้านักเรียนสามารถปฏิบัติในข้อเหล่านี้ได้ถูกต้องก็จะเป็นประโยชน์ในการช่วยป้องกัน และแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่ง และเมื่อนักเรียนปฏิบัติดีแล้ว ก็ควรสามารถแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ด้วย จึงจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น และควรปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมให้มากยิ่งขึ้น ส่วนข้อ 23 นั้น ที่เด็กนักเรียนฟังรายการวิทยุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมน้อย อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันนี้สื่อสารมวลชนที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุดก็คือ โทรทัศน์ และรายการวิทยุ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังมีน้อยมาก ตลอดจนรูปแบบรายการวิทยุอาจไม่สามารถเรียกร้องความสนใจจากเด็กได้เท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่อ โทรทัศน์เพิ่มขึ้น และควรพัฒนารูปแบบรายการวิทยุที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้มากและดีขึ้นกว่าในปัจจุบันควบคู่กันไปด้วย เพื่อที่เด็กจะได้หันมาสนใจฟังวิทยุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อันจะเป็นหนทางหนึ่ง

ที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติที่ถูกต้องต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

3.2 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวม ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันกล่าวคือ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ลักษณะโรงเรียนเป็นโรงเรียนสหศึกษามีทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงเรียนรวมกัน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ครูและทางโรงเรียนตลอดจนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจัดให้กับเด็ก ทำให้นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติร่วมกันและเหมือน ๆ กัน จึงทำให้นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยนี้ เมื่อพิจารณารายข้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนชายทุกข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากดังที่กล่าวมาแล้วในเรื่องทัศนคติที่ว่า เด็กเพศหญิงมักได้รับการอบรมเลี้ยงดูในเรื่อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การดูแลรักษาความสะอาดบ้าน และบริเวณบ้าน ถูกเข้มงวดกวดขันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลา เพียรชอบ (2529) ที่พบว่า นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร นักเรียนหญิงดูแลสุขภาพของตนเองดีกว่านักเรียนชาย และตรงกับผลการวิจัยของสุรีย์ จันทระโมลี และคณะ (2528) ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพศหญิงมีการปฏิบัติด้านสุขภาพสูงกว่าเพศชาย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนชายได้

3.3 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวม ระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลเดียวกับที่ระดับการศึกษาของบิดาไม่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้และทัศนคติของนักเรียน และจากข้อมูลทั่วไป พบว่า มีนักเรียนที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมจากบิดา มารดา ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของนักเรียนที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม ประกอบกับอาชีพ และระดับการศึกษาของบิดาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ ไม่สามารถฝึกอบรมการปฏิบัติทางด้านการป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมให้กับบุตรได้ และเนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่ครูและทางโรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จัดให้กับเด็กนักเรียนในวัยนี้ ล้วนส่งผลให้นักเรียนได้เกิดเรียนรู้ เกิดทัศนคติเป็นอย่างดี ดังนั้นการปฏิบัติ ของนักเรียนจึงขึ้นอยู่กับครู อาจารย์ และสื่อสารมวลชนมากกว่าจากบิดา

3.4 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวม ระหว่างนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา กับนักเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องระดับการศึกษาของบิดาไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีนั้น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมคงอยู่ในระดับนี้หรือมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ ครู อาจารย์ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จะต้องช่วยกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ ตลอดจนมีจิตสำนึกเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมต่อไป

2. จากผลการวิจัยพบว่า บิดา มารดา มีบทบาทต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมของนักเรียนน้อยมาก ทั้งที่บทบาทของบิดามารดาในเรื่องนี้มีความสำคัญมาก เพราะบิดามารดา หรือผู้ปกครอง สามารถให้การเรียนรู้ ถ่ายทอดทัศนคติและฝึกการปฏิบัติในเรื่องนี้ให้กับเด็กได้ตั้งแต่ยังเยาว์วัย โดยจะส่งผลให้เด็กมีความรู้ ทัศนคติ

และการปฏิบัติในเรื่องนี้ได้อย่างคงทนและถาวรยิ่งขึ้น ทั้งนี้ทางโรงเรียนอาจเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ให้กับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ในเรื่องนี้ให้กับเด็ก ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กได้ หรือชักชวนให้เข้าร่วม หรือจัดตั้งชมรมอาสาสมัครรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยมีทางโรงเรียนเป็นแกนนำเป็นต้น

3. จากข้อมูลที่ได้พบว่า นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม จากสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มากเป็นอันดับสอง รองจากครู อาจารย์ ดังนั้น เพื่อให้เด็กมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ในระดับดีหรือมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ ผ่านทางสื่อสารมวลชนเหล่านี้อย่างต่อเนื่องต่อไป

4. จากข้อมูลที่ได้พบว่า นักเรียนเพียงส่วนน้อยที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ครู อาจารย์ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อันเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมได้อย่างคงทนถาวร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อให้การวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมกว้างขวางยิ่งขึ้น จึงควรทำการวิจัยเรื่องนี้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนชั้นอื่น ๆ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดด้วย เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน และใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม

2. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ โดยศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อศึกษาว่า ตัวแปรเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายชนิดประกอบกัน เช่น ใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความรู้ ใช้แบบสัมภาษณ์หรือแบบสังเกตสำหรับวัดทักษะ และ การปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น